

16. Фуко М. Археологія знання / М. Фуко. – К. : Основи, 2003. – 326 с.
17. Чубинський П.П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский Край, снаряженной Императорскимъ русскимъ географическимъ обществомъ. Юго-Западный отделъ. Матеріали и изслѣдованія / П.П. Чубинський. – СПб., 1872. – Т. 7. – 720 с.
18. Шумада Н.С. Про складові частини сучасного фольклору / Н.С. Шумада // Народна творчість та етнографія. – 1974. – №3. – С. 6-12.
19. Янів В. Українська етнопсихологія і наш національний виховний ідеал / В. Янів // Народна творчість та етнографія. – 1998. – №5-6. – С. 68-84.
20. Tomacello M. First Verbs: a case study of early grammatical development. – Cambridge. UK; NY : Cambridge University Press, 1992.

The article is devoted to the elucidation of cognitive features epic songs. Author accentuated that studies the nature of the individual through the prism of the author's intention in oral traditional culture allows you to enter in implementing human relationships, personal fulfillment, real life, of moral culture. The concept of identity based on the integrative nature of spirituality, which manifests primarily as humanity, self-respect and mutual respect. Oral traditional culture is multifaceted, polyfunctional, as it appears boundless and folk wisdom and their own particular world view. Folklore embodies the highest spiritual power of the people, reflecting elements of national consciousness is a special artistic integrity, he is constantly transforming, evolving.

Key words: oral traditional culture, the concept of personality, epic song, the ideal cognitive activity, Moral culture, national consciousness.

Отримано: 22.02.2015 р.

УДК 811.161.2'255

А. С. Попович

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ІВАН ОГІЄНКО ПРО МОВУ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ І СУЧАСНІСТЬ

У статті порушується питання дотримання норм сучасної української літературної мови в шкільному підручнику із всесвітньої історії для учнів 10 класу профільного рівня. Увага акцентується на порушенні норм милозвучності української мови; помилковому вживанні слів, скалькованих з російської мови; надуживанні активними дієприкметниками теперішнього часу; використанні зв'язкового компонента бути.

Ключові слова: національно-свідома мовна особистість, норми сучасної української літературної мови, єдиний мовний режим, підручник, милозвучність української мови.

Завданням сучасної школи є формування національно-свідомої мовної особистості випускника. Світлана Єрмоленко зауважувала: «Мовну особистість формує мовне середовище. Брак такого середовища не дає змоги індивіду випробувати практично володіння механізмом мови, довести його до автоматизму» [1, с.356].

У цьому аспекті важливим є дотримання в загальноосвітніх навчальних закладах єдиного мовного режиму – вимог до загальної грамотності й культури мовлення учнів, що досягаються зусиллями вчителів різних предметів: «Кожний учитель – якого б фаху не був він – мусить досконало знати свою со-

борну літературну мову й вимову та соборний правопис. Не вільно вчителеві оправдувати свого незнання рідної мови не фаховістю» [2, с.61].

Мета єдиного мовного режиму – закріпити на практиці знання з мови, набуті впродовж навчання, і підвищити культуру мови школярів. Зусилля вчителів-словесників повинні підтримуватися педагогічним колективом школи: вимог, які ставляться до усної та писемної мови учнів на уроках української мови і літератури, варто дотримуватися при викладанні усіх шкільних предметів.

Мова вчителя має бути взірцевою, такими повинні бути й шкільні підручники. «Ціле громадянство мусить пильнувати, щоб усі підручники по його школах були писані тільки соборною літературною мовою, і то такою зразковою мовою, щоб на ній мовно виховувалась молодь», - говорив Іван Огієнко [2, с.60].

Дослідженнями проблем навчальної книги займалися О. Біляєв, Н. Бондаренко, М. Вашуленко, Є. Голобородько, О. Горошкіна, І. Гудзик, Т. Донченко, О. Заболотний, О. Жосан, С. Караман, Г. Ковальчук, Я. Кодлюк, М. Крупа, І. Круть, Л. Мацько, К. Плиско, Л. Скуратівський, В. Тихоша, Д. Тишко, І. Хом'як, Г. Шелехова, В. Шляхова, М. Шкільник, І. Ющук, С. Яворська, А. Ярмолук та інші. Мову сучасних шкільних підручників аналізували А. Гірняк, А. Гривко, О. Ляшенко, В. Непийвода, Я. Прихода, З. Сікорська та інші.

Мета нашої розвідки – проаналізувати дотримання норм сучасної української літературної мови в підручнику із всесвітньої історії для 10 класу профільного рівня (автори – Тетяна Ладиченко, Сергій Осмоловський)¹.

Насамперед звернімо увагу на використання засобів милозвучності української мови, зокрема чергування прийменників *у – в, з – із – зо*, сполучників *і – й* тощо. Відомо, що в Українському правописі чітко зафіксовані правила їх застосування [3, с.14-16]. На ці аспекти звертав увагу й Іван Огієнко [2, с.231-245]: «...звук *й* (він приголосний, а не голосний) – це особливість української мови, – він дуже далекий від *і*, а сам мало помітний у вимові. Його не кожен може належно вимовити. Наприклад, чужинці <...> не можуть його вимовити» [2, с.234]. До того ж, митрополит Іларіон наголошував: «Українська мова вільно вживає сполучника *та* замість *і*, таке *та* не треба забувати. <...> Знаємо, що деякі советські редактори викидали з мови це *та*, але робили це тільки з політичних мотивів, бо російська мова таке (*да*) оминає» [2, с.240]. Водночас в аналізованому підручнику натрапляємо на порушення чергування *у – в, і – й*: *Допомогти у цьому покликани наведені у підручнику уривки з документів...* [4, с.3]²; §1. *Індустріальне суспільство. Нові явища у економічному і соціальному житті* [с.7]; *Особливе значення надавалось розширенню прав і повноважень виборних органів влади (парламентів, муніципалітетів), більш широкій участі у політичному житті тих соціальних верств...* [с.15]; *Поступово відбувається професіоналізація політичної діяльності, перетворення роботи депутата парламенту, члена муніципалітету у постійну оплачувану професію* [с.16]; *Чий інтереси у парламенті мала представляти лейбористська партія?* [с.38]; *...розпалися багатонаціональні імперії і звільнені народи...* [с.3]; *...контролювали більшу частину видобувної і оброблювальної промисловості країни* [с.21]; *Згадайте, що стало причиною занепаду і кризи ідеології і політики англійських лібералів у цей час* [с.31]; *Хто стояв біля витоків її економічної і військової могутності?* [с.39].

Найпоширенішими помилками в підручнику із всесвітньої історії є вживання слів, скалькованих з російської мови, зокрема:

¹ Підручник для аналізу обраний довільно.

² Далі фактичний матеріал подається лише за цим джерелом.

- відносно (з рос. *относительно*) замість стосовно, щодо [5, с.56]: Перше, що необхідне для вироблення політики **відносно** корпорацій, це знання фактів, тобто гласність [с.29]; Однак лідери консервативної партії розглядали це як загрозу втрати британського впливу і домоглися більш жорсткого урядового курсу **відносно** національно-визвольного руху в колоніях [с.169];
- з точки зору (з рос. *точка зрения*) замість з погляду [6, с.59; 5, с.140]: сформулювати та висловити власну **точку зору** [с.3]; Свою **точку зору** обґрунтуйте [с.15, 23, 91, 120]; У ході внутріпартійної боротьби в 1920-х рр. зіштовхнулися різні, альтернативні **точки зору** на шлях просування до загальної мети – побудови соціалізму [с.236];
- виключно (з рос. *исключительно*) замість тільки [5, с.47]: Вона гарантує вільне відправлення культурів, обмежене **виключно** вимогами громадського порядку [с. 50];
- співставляти, співставлення (з рос. *сопоставляют, сопоставление*) замість зіставляти, зіставлення [7, с.55; 8, с.75]: Не мені важливим буде і **співставлення** ситуації у провідних країнах із станом справ в Україні [с.3];... **співставляти** політичне та соціально-економічне життя Франції та Великої Британії у 20-х рр..... [с.162];
- в якості (з рос. *в качестве*) замість як [7, с.154; 6, с.134-135]: Пропонуючи соціал-демократам використовувати у своїх інтересах парламент і діяти в ньому **в якості** самостійної політичної сили... [с.43]; Форд був одним з перших підприємців, які усвідомили, що робітник може приносити прибуток і **в якості** споживача товарів [с.20];
- піднімати (з рос. *поднимают*) замість порушувати [9, с.26]: Знову **підняте** питання про протекціонізм – необхідність захисту англійського ринку від іноземної конкуренції – викликало серйозні розбіжності у партії... [с.33];
- в тому числі (з рос. *в том числе*) замість також і, зокрема й, навіть і [9, с.242; 4]: З 1870 до 1913 р. обсяг промислового виробництва в країні збільшився у 6 разів, **у тому числі** видобуток вугілля – у 7... [с.39]; У цей час зміцнилися й франко-російські відносини, **у тому числі** й в галузі військового співробітництва [с.102];
- носити (з рос. *носят*) замість бути, мати [9, с.104]: Лютнева революція **носила** буржуазно-демократичний характер [с.197]; Але звинувачення у шпигунстві **носило** явно надуманий характер [с.201];
- таким чином (17 одиниць) (з рос. *таким образом*) замість так [10]: Купуючи акції і вкладаючи **таким чином** вільні кошти в корпорації, дрібні власники не брали безпосередньої участі у їх роботі [с.10]; Хоча виборчий закон було складено **таким чином**, щоб забезпечити у Думі більшість представникам дворян і буржуазії [с.68] та отже: **Таким чином**, Третя республіка набула вираженого парламентського характеру [с.47]; **Таким чином**, у Європі з'явилися ворогуючі коаліції [с.101];
- так (15 елементів) (з рос. *так*) на початку речення замість наприклад, зокрема [10]: **Так**, нафтовий трест Дж. Рокфеллера, який утворився за рахунок поглинення 14 компаній... [с.11]; Деякі галузі англійської індустрії були лише почасти зачеплені іноземною конкуренцією. **Так**, кораблі, побудовані на верфях країни, не мали собі рівних за морехідними якостями... [с.31];
- складова (з рос. *составляющая и составная*) замість складник [6, с.123-124; 5, с.136]: Ця операція була **складовою** частиною загального стратегічного плану Антанти на 1916 р. [с.125]; Найважливішою **складовою** політики «воєнного комунізму» стала продрозкладка [с.223]; Суть та основ-

ні **складові** нової економічної політики [с.228]; *Фізична культура – складова загальної культури* [с.291];

- **ряд** (з рос. *ряд*) замість *низка, окремі, декілька, кілька* [9, с.186; 11]: *В інтересах споживачів уряд зменшив до 27 % мита на ввезені до країни товари, причому **ряд** продуктів харчування звільнявся від них цілком* [с.26]; *Адміністрація Вільсона провела також **ряд** помірних соціальних реформ* [с.26];
- **подібний** (з рос. *подобный*) замість *такий* [12, с.94]: *Їх змістом є й **подібні** перетворення в реальному становищі, статусі й свідомості чоловіків...* [с.137]; *Однак **подібні** обіцянки не легко було виконати* [с.168];
- **привести** (з рос. *привести*) замість *привести* [12, с.131-132]: *До яких наслідків **привело** б збереження застарілих принципів внутрішньої політики?* [с.14]; *Промисловий переворот і наступна індустріалізація в Росії **привели** до глибоких зрушень соціального порядку* [с.61] тощо.

Сьогодні в текстах наукового та публіцистичного стилів часто натрапляємо на використання сполучника *аби* замість нормативного синтаксичного засобу сучасної української мови – сполучника *щоб* [5, с.30; 1, с.171; 13, с.277]: *Аби прискорити революцію, Ленін пропонував об'єднати роз'єднані марксистські сили в єдину політичну організацію* [с.63]; *Йому була байдужа форма правління, аби лише Боснія позбулась «опіки» Австрії* [с.116]; *Особливі зусилля докладалися, аби не допустити зближення Німеччини з Росією* [с.140].

Борис Антоненко-Давидович зауважував, що сполучник *аби* в сучасній українській літературній мові вживають тільки як відповідник до російських *лишь бы, только бы*, «у всіх інших випадках слово *аби* стоїть не на своєму місці» [12, с.171]. *Аби* в значенні *щоб* є діалектизмом, який не тільки нестандартно звучить, а подекуди й перекичує зміст сказаного, – вважає С. Караванський [14, с.59], а також стверджує: «Треба визнати, що пошесть «абикання» нестримно поширюється: «передові» кадри в усіх галузях мають за честь для себе «абикати». Абикання поширилося на ряд пристойних українських видань та на радіомовлення. Але це не значить, що наша духовна еліта має безкритично сприймати все, що готує їй суржикова кухня бездарних філологів, вихованих на теорії «злиття мов». Характерна риса цих філологів - тотальне незнання української мови, спритно масковане впровадженням невластивих нам зворотів та форм (наприклад, сполучника *аби*)» [там само].

У підручнику із всесвітньої історії читаємо: *З метою уникнення зайвих витрат на конкуренцію і рекламу своїх товарів вони почали укладати міжкорпоративні угоди* [с.11]; *З цією метою в 1899 р. вони висунули доктрину «відкритих дверей» і «рівних можливостей» у торгівлі з Китаєм* [с.28] і т. ін. Нараховуємо 35 таких одиниць, хоча для уникнення одноманітності й канцелярського забарвлення мови, варто використовувати конструкцію *для* + іменник у родовому відмінку або сполучник *щоб* + неозначену форму дієслова [5, с.257; 8, с.17-18; 12, с.47].

Не відповідає синтаксичним нормам вживання слова *згідно* з іменником в орудному відмінку без прийменника з [7, с.178]: *згідно конституції США* [с.21]; *згідно прийнятої 16-ї поправки* [с.26]; *згідно точки зору* [с.30]; *згідно закону* [с.51]; *згідно царського указу* [с.70].

Іван Вихованець стверджує: «Коли в газетах і журналах надуживають... так званими активними дієприкметниками теперішнього часу, то відчуваємо, що це не природна українська мова. Це щось інше, наближене, очевидно, до суржику» [6, с.24]. Цю думку продовжує Галина Голосовська: «Порівняно з помітними лексичними помилками похибки морфологічного плану є менш виразними, але від того вони не перестають бути вадами» [15, с.63]. Потрібно викорис-

товувати або власне іменники, або описові конструкції [6, с.24], зокрема є багато способів заміни згаданих форм [15, с.70-71; 14]: *випереджаюче зростання промисловості* [с.7]; *випереджаючий розвиток* [с.39] → *випереджальне, випереджальний*; *зростаючі обсяги зовнішніх інвестицій* [с.13] → *зростання обсягів*; *фабрично-заводська промисловість ставала домінуючою* [с.7] → *домінувала*; *контролюючі функції* [с.209] → *контролювальні, функції контролю*; *воюючі країни* [с.91] → *країни, які воюють*; *існуючі проблеми* [с.97] → *наявні проблеми, які (що) існують*; *ворогуючі коаліції* [с.101] → *коаліції, які ворогують* тощо.

Вважаємо за необхідне розмежовувати слова *вирішувати, вирішити* і *розв'язувати, розв'язати*. Зокрема «Віддаємо перевагу дієслову *розв'язувати, розв'язати* на позначення розв'язання проблем, справ, завдань і под. А дієслово *вирішувати, вирішити* намагаймося використовувати у значенні «роздумуючи, обмірковуючи, доходити якого-небудь висновку; намагатися реалізувати задумане, якийсь намір» [6, с.118]. Отже, потрібно *розв'язувати*, а не *вирішувати* в таких контекстах: *Майбутні вибори повинні вирішити питання: бути або не бути робітникам дійсно представленими в парламенті?* [с.38]; *Тим самим було зроблено спробу не лише вирішити внутрішньополітичні проблеми з допомогою зовнішньополітичних перемог...* [с.53]; *Чи було в країні остаточно вирішено земельне питання?* [с.60]; *Молоде покоління виростало із переконанням можливості й необхідності вирішення існуючих протиріч військовим шляхом...* [с.111]; *Незважаючи на здобутки першої революції та проведені П. Століпіним реформи, у Росії так і не було вирішено завдання капіталістичної модернізації* [с.195]. Ми зафіксували 36 випадків необхідності здійснення такої заміни.

«Основне значення дієслова «займатися» («зайнятися») у нашій мові – «починати горіти, спалахувати», – зауважує Роксолана Зорівчак [8, с.53]. Під впливом російського *заниматься*, що має ширшу семантику, українське *займатися*, є зайвим у таких конструкціях: *У квітні почали створюватися губернські, повітові й волосні земельні комітети, які займалися врегулюванням земельних суперечок і переписом земельних володінь* [с.199]; *Нарада обрала Раду республіки (Предпарламент), яка до скликання Установчих зборів мала займатися врегулюванням питання про владу* [с.202], доречніше: *врегулювали земельні суперечки; урегулювали питання*.

Дотепер в українському мовознавстві не вщухають суперечки про використання зв'язкового компонента *бути* (С. Бевзенко, Л. Булаховський, М. Гладкий, П. Горещький, І. Петличний, В. Сімович, О. Синявський, С. Смеречинський, М. Сулима, С. Харченко) [16]. Ми схилиємося до думки, що перевагу варто надавати синтаксичним конструкціям, у яких предикатив на *-но, -то* вживаємо без дієслівної зв'язки *було*. Тому помилковими є такі синтаксичні конструкції: *Частину компанії за рішенням суду було розпущено або розділено на дві-три корпорації, а Рузвельт зажив слави «руйнівника трестів»* [с.24]; *У 1914 р. канал було відкрито для експлуатації* [с.27]; *Куба формально залишалася незалежною, але фактично над нею було встановлено американський контроль. США було передано й Філіппіни, за які Іспанія одержала 20 млн доларів умовної плати* [с.27]; *У березні 1917 р. у Росії було створено 513 Рад, а до жовтня їхня кількість збільшилася до 1,5 тис.* [с.197]; *12 жовтня при Виконкомі Петроградської ради було створено штаб збройного повстання - Військово-революційний комітет (ВРК)...* [с.208] тощо.

Катерина Городенська звертає увагу на те, що замість дієслова *вимагати* зі значенням «відчувати, мати потребу в чому-небудь» варто вживати дієслово *потребувати* та прикметники *потрібний, потрібен, потрібна, потрібне, потрібні*, якщо ж ідеться про зумовленість чого-небудь чимсь, то потріб-

но використовувати дієслова *передбачати*, *зумовлювати*, *спричинювати* [17]: *Реконструкція промисловості вимагала великих коштів* [с.46]; *Фронт постійно вимагав зростаючої кількості зброї й боєприпасів, продовольства, амуніції* [с.136]; *Військове виробництво вимагало розвитку низки галузей промисловості* [с.171]; *Новий економічний курс, що почав проводитися в країні, вимагав відповідного юридичного забезпечення* [с.230].

На аналізі цих мовних огріхів не вичерпується порушене питання. «Варто коли-не-коли проводити своєрідну гігієну мислення... Це вироблятиме звичку вслухатися в чуже й своє мовлення, фіксувати слова, фрази, що викликають сумнів – добре ск азано чи не зовсім, спонукатиме до пошуків кращих засобів, активізуватиме роботу думки. Вироблятиметься звичка уникати штампів, невиправданих канцеляризмів, розвиватиметься мовний контроль і самоконтроль, потреба говорити не лише правильною, а й вишуканою, добірною мовою», – констатує Олександра Сербенська [18, с.6-7].

Мова шкільних підручників має бути взірцевою, тому попереду велика робота авторських колективів, редакторів видавництва, українських філологів. Треба докласти максимум зусиль для виправлення ситуації, що склалася, адже «...пізнання людиною мови й удосконалення прийомів мовокористування обривається лише з її останньою думкою й останнім подихом у цьому світі» [19, с.47].

Список використаних джерел:

1. Єрмоленко С. Нариси з української словесності: (стилістика та культура мови) / Світлана Єрмоленко. – К. : Довіра, 1999. – 431 с.
2. Огієнко І. Рідна мова / Іван Огієнко (митрополит Іларіон); упоряд., авт. передмови та коментарів М.С. Тимошик. – К. : Наша культура і наука, 2010. – 436 с. (Бібліотечна серія Фундації ім. митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле ворття». Серія 2. «Зарубіжні першодруки». Том 8).
3. Український правопис / АН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні; Інститут української мови. – К. : Наук. думка, 1993. – 240 с.
4. Ладиченко Т.В. Всесвітня історія : підручник для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл.: профільний рівень / Т.В. Ладиченко, С.О. Осмоловський. – К. : Генеза, 2010. – 304 с.
5. Довідник з культури мови / С.Я. Єрмоленко, С.П. Бибик, Н.М. Сологуб та ін. ; за ред. С.Я. Єрмоленко. – К. : Вища школа, 2005. – 399 с.
6. Вихованець І.Р. Розмовляймо українською: мовознавчі етюди / Іван Романович Вихованець ; післямова А. Загнітка. – К. : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2012. – 160 с.
7. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради / Олександр Пономарів. – К. : Либідь, 2001. – 240 с.
8. Зорівчак Р.П. «Боліти болем слова нашого...»: Поради мовознавця / Р.П. Зорівчак. – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 176 с.
9. Непийвода Н. Практичний російсько-український словник: найуживаніші слова і вислови / Наталія Непийвода ; за ред. Ф.А. Непийводи. – К. : Основа, 2000. – 256 с.
10. Ріпей М. Росіянізми «так», «таким чином» у газетних матеріалах / Марія Ріпей // Українська мова. – 2011. – №4. – С. 72-76.
11. Ріпей М. Про лексичне втілення категорії кількості (ряд будинків, низка заходів, кілька років) / Марія Ріпей // Дивослово. – 2012. – № 7. – С. 49-50.
12. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо / Б.Д. Антоненко-Давидович. – К. : Вид. дім «КМ Academia», 1994. – 254 с.
13. Фаріон І.Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) / І.Д. Фаріон. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. – 332 с.
14. Караванський С. Пошук українського слова, або Боротьба за національне «Я» / С. Караванський. – К. : Вид. центр «Академія», 2001. – 233 с.

15. Голосовська Г. Активні дієприкметники в українській літературній мові: уживати чи ні? / Галина Голосовська // Українська мова. – 2011. – №4. – С. 63-71.
16. Харченко С. Проблема дієслівного зв'язкового компонента бути у структурі речення з предикативом на -но, -то / Світлана Харченко // Українська мова. – 2011. – №2. – С. 44-57.
17. Городенська К. Вимагає чи потребує? / Катерина Городенська // Українська мова. – 2012. – № 1. – С. 31.
18. Сербенська О. Екологія українського слова / О. Сербенська, М. Білоус. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 68 с.
19. Гриценко П. Українська мова сьогодні: політика, практика, сенси / Павло Гриценко // Віче. – 2014. – № 15-16. – С. 47-51.

The task of modern school is to form the nationally conscious linguistic personality of school-leavers. In this aspect, following the common linguistic routine – the requirements to general literacy and language culture of pupils, which is reached thanks to teacher's efforts on different subjects – in comprehensive schools is very important.

The aim of common linguistic routine – is to imprint knowledge in language, which were received during studying in practice and to increase linguistic culture of schoolchildren. The efforts of language teachers must be supported by the whole pedagogical staff: the demands which are made for oral and written language of pupils at Ukrainian language and literature lessons must be followed while teaching all school subjects. Teacher's language must be perfect, the same goes for school textbooks.

Key words: nationally conscious language personality, norms of modern Ukrainian literary language, common linguistic routine, textbook, Ukrainian language euphony.

Отримано: 13.02.2015 р.

УДК 007:070(71)(161.2)

О. І. Почапська

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ ІВАНА ОГІЄНКА (за матеріалами науково-літературного місячника «Наша культура»)

У статті мова йде про структурні складові національної освіти українця у концепції Івана Огієнка. Аналізуючи матеріали часопису «Наша Культура», редагованого Іваном Огієнком, автор структурує і визначає базові поняття національної освіти, що покликана сформувати національно свідомого громадянина України.

Ключові слова: національна освіта, громадянин, часопис, національна школа.

Досліджуючи проблеми розвитку національної педагогіки, українські науковці досить часто спираються на праці зарубіжних вчених. Проте не усі їх ідеї можуть бути втілені на українському педагогічному ґрунті уже хоча б тому, що ментальність українців – це ментальність іншої нації, відмінної від тих, котрі представляють ті чи інші дослідники. Відповідно, розвиваючи концепції національної освіти і національного виховання, дослідники залишають поза увагою ті особливості української ментальності, які вирізняють українців з-поміж інших народів світу. Разом з тим, національна освітня концепція сьогодні є чи не найважливішим елементом розвитку національної свідомої нації, яку Іван Огієнко вважав оплотом майбутнього України. Саме це і актуалізує тему обраного дослідження.